

Asia: VN/20468/2024

Yksityisen kopioinnin hyvityksen uudistaminen - Selvityshenkilön kysely

Hyvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvat teokset ja muut suojan kohteet

Kysymys 1: Mitä teoksia ja muita suojan kohteita hyvitysvelvollisuuden tulisi koskea, kun otetaan huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset?

Linkki direktiiviin: [Direktiivi - 2001/29 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/29/2001_29_en)

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että hyvitysvelvollisuuden tulee koskea kaikkia teoksia ja suojan kohteita, joita kopioidaan, skannataan, tulostetaan tai tallennetaan yksityiseen käyttöön. Hyvitysvelvollisuuden tulee koskea myös kaikkia näihin tarkoituksiin käytettäviä ja soveltuvia välineitä. Suomen tiedekustantajien liitto kantaa huolta erityisesti graafisten teosten – kirjojen, lehtien ja kuvien – hyvittämisestä ja haluaa ne hyvitysvelvollisuuden piiriin.

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä oikeudenhaltijoita on kohdeltava yhdenvertaisesti, kuten sekä direktiivi että tekijänoikeuslaki edellyttävät. Toistaiseksi tämä ei toteudu Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimukset kuitenkin osoittavat, että graafisia teoksia kopioidaan ahkerasti ja oikeudenhaltijoiden menetykset ovat huomattavia. On myös vaikea uskoa, että suomalaiset käyttäytyisivät asiassa toisin kuin vaikkapa Ruotsissa tai Alankomaissa, joissa hyvitykset koskevat myös tekstiä ja kuvaa.

Hyvitysvelvollisuuden piiriin kuuluva kopiointi

Kysymys 2: Minkälainen kopiointi yksityiseen käyttöön kuuluu mielestänne hyvitysvelvollisuuden piiriin ts. minkälaisten aineistojen kopiointi ja minkälaista tekniikkaa käyttäen?

- analoginen – analoginen, esim. painetun aineiston valokopiointi
- analoginen – digitaalinen, esim. painetun aineiston skannaus
- digitaalinen-analoginen, esim. sähköisesti tallennetun aineiston tulostaminen paperille

- digitaalinen – digitaalinen, esim. tietoverkossa olevan aineiston tallentaminen puhelimen muistikortille tai pilvipalveluun

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että hyvitysvelvollisuus koskee kaikkia aineistoja kopiointitekniikasta riippumatta. Vain tällainen inklusiivisuus voi toteuttaa yhdenvertaisuuden ja teknologianeutraaliuden periaatteita.

Hyvityksen toteuttamistapa

Kysymys 3: Jos hyvitys toteutetaan tallennusalustamallilla, niin mitkä laitteet, tallennusalustat ja palvelut tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin (esim. älypuhelin, tietokone, monitoimilaite, tallentava digisovitin, ulkoinen kiintolevy, muistitikku, ulkoinen tallennuspalvelu, tallennettava CD tai DVD, MP3-soitin)?

Tulisiko maksun koskea kaikkia laitteita, tallennuspalveluita tai palveluita vai voitaisiinko jotain niistä sulkea maksun ulkopuolelle yleisesti tai joissain tapauksissa? Millä perusteella (ks. jäljempänä maksun suuruuteen vaikuttavista tekijöistä)?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että hyvitysvelvollisuuden tulee kattaa kaikki laitteet, alustat palvelut, joille voidaan kopioida tai tallentaa sisältöjä tai jotka ovat käytettävissä yksityiseen kopiointiin. Liiton mielestä tämä pätee riippumatta siitä, onko laite uusi vai kierrätetty eikä väliä ole sillä, tallennetaanko graafista aineistoa fyysiselle laitteelle vai pilveen.

Muissa EU-maissa omaksuttu tallennusalustamalli olisi kattavuudessaan selkein ja reiluin ratkaisu myös Suomessa. Se myös täyttäisi teknologianeutraaliuden vaatimuksen.

Kysymys 4: Olisiko tallennusalustamallin sijasta tai ohessa mahdollista periä hyvitysmaksua niiltä yksityishenkilöiltä, joilla on Suomessa laajakaista tai mobiililaajakaista (jäljempänä nettiliittymämalli), koska internetin kautta puhelimeen, tabletille, tietokoneeseen ja pilvipalveluun tehtävä kopiointi edellyttää jonkinlaista liittymää?

Onko nettiliittymämallilla mahdollista kerätä hyvitysmaksua kattavasti niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöön? Jos ei, mainitse esimerkkejä pois jäävistä tilanteista.

Suomen tiedekustantajien liitto ei pidä nettiliittymämallia realistisena eikä toivottavana. Liitolle tärkeiden graafisten aineistojen näkökulmasta on oleellista, ettei nettiliittymämalli ota huomioon analogisten sisältöjen kopiointia.

Kysymys 5: Miten varojen kerääminen tulisi järjestää muissa kuin tallennusalustamallissa tai nettiliittymämallissa niin, että varat voitaisiin viime kädessä kerätä vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöönsä?

Suomen tiedekustantajien liitto ei näe toimivia vaihtoehtoja tallennusalustamallille. Myös Suomessa tulisi siirtyä uudistettuun, aikaisempaa kattavampaan laite- ja tallennusmaksuperustaiseen menettelyyn, joka tuo graafiset teokset tasaveroisesti hyvitysten piiriin.

Maksun kerääminen ja maksun kohdentuminen

Kysymys 6: Tulisiko maksuvelvollisuus tallennus- ja tallennuslaitteiden valmistajien, maahantuojien sekä toissijaisesti jälleenmyyjien sekä palveluiden tarjoajien, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjät voi olla yksityishenkilö?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo järkeväksi, että maksun maksaa valmistajan, maahantuojan tai jälleenmyyjän kaltainen välikäsi, joka voi siirtää maksun loppukäyttäjän laitteesta tai palvelusta maksamaan hintaan. Hyvityksestä vastaa viime kädessä yksityinen käyttäjä.

Kysymys 7: Kenen tulisi nettiliittymämallissa olla ensisijaisesti maksuvelvollinen ja periä maksua liittymien haltijoilta? Tulisiko maksua periä kaikista yksityishenkilöiden nettiliittymistä vai tulisiko maksun perimiseen tehdä rajoituksia nettiliittymän nopeuden tai liittymän haltijan iän perusteella?

Jos tällaista maksua perittäisiin, tulisiko sitä periä vuosittain vai jollakin muulla aikavälillä?

Suomen tiedekustantajien liitto ei pidä nettiliittymämallia realistisena eikä toivottavana. Ks. vastaus kysymykseen 4.

Kysymys 8: Jos hyvitys maksettaisiin budjettivaroista tai erillisestä rahastosta, minkä tahon tulisi huolehtia maksun keräämisestä?

Suomen tiedekustantajien liitto ei kannata budjettirahoitusmallia eikä rahastomallia. Julkinen rahoitus ei liiton käsityksen mukaan ole direktiivin mukainen ratkaisu.

Maksun määräytyminen ja maksun suuruuteen vaikuttavat tekijät

Kysymys 9: Tulisiko maksun tason lähtökohtaisesti määräytyä tallennuskapasiteetin perusteella vai jollain muulla perusteella vai näiden yhdistelmänä?

Jos katsotte, että tallennuskapasiteetin sijasta tai ohessa olisi sovellettava muita määräytymisperusteita, niin mitä nämä perusteet olisivat ja millä perusteella niitä tulisi soveltaa?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että graafisten teosten kopioinnissa tallennuskapasiteettia relevantimpia kriteerejä voivat olla esimerkiksi laitteen nopeus tai vaikkapa jokin osuus laitteen ovh:sta, koska kaikilla laitteilla ei edes ole tallennuskapasiteettia. Muilta osin maksun perustaminen tallennuskapasiteettiin (ja sen porrastaminen) olisi selkein ja ”yleiseurooppalaisin” ratkaisu.

Kysymys 10: Millä tavalla laitteiden monikäyttöisyyden ja tallennuslaitteiden ja tallentamiseen käytettävien välineiden rajan hämärtyminen tulisi ottaa huomioon hyvitysmaksullisia laitteita ja alustoja sekä palveluita määriteltäessä ja / tai maksun suuruutta määrittäessä?

Laatimalla määritelmä riittävän inklusiiviseksi niin, että monikäyttöisiä välineitä ei jää hyvitysvuorokauden ulkopuolelle. Näin on jo toimittu monissa Euroopan unionin maissa, teknologianeutraaliuden periaatetta kunnioittaen.

Kysymys 11: Millä tavalla teknisten toimenpiteiden käyttäminen tulisi ottaa huomioon?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, ettei teknisten toimenpiteiden tulisi vaikuttaa hyvitysvuorokauden suuruuteen.

Kysymys 12: Millä tavalla maksun suuruuden tulisi määräytyä nettiliittymämallissa?

Suomen tiedekustantajien liitto ei pidä nettiliittymämallia realistisena eikä toivottavana. Ks. vastaus kysymykseen 4.

Kysymys 13: Missä tilanteissa haitan voitaisiin katsoa vahingon olevan vähäinen ja millä perusteella? Olisiko määriteltävä tällaisen vahingon kynnsarvo, ja jos olisi, niin mikä se voisi olla?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kynnsarvoja ei pidä asettaa, saati säätää. Miten ”vähäinen haitta” määriteltäisiin? Varsinkin pienille graafisen alan oikeudenhaltijoille vähäinenkin tulonmenetys (esimerkiksi saamatta jäävä myyntitulo) voi haitata toimintaa merkittävästi. Teoksia ja oikeudenhaltijoita on kohdeltava yhdenveroisesti.

Maksun suuruus ja päätös maksun suuruudesta

Kysymys 14: Millä tavalla päätöksenteko hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi järjestää? Millä tavalla hyvitysmaksun suuruudesta tulisi päättää? Tulisiko yksityisen kopioinnin kokonaismäärää tarkastella nykyisenkaltaisilla yksityistä kopiointia koskevilla tutkimuksilla?

Suomen tiedekustantajien liiton mielestä maksujen suuruudesta voisi päättää viranomainen sidosryhmiä laajasti kuultuaan. Päätöksenteon ja menettelyn tueksi tarvitaan yksityiskohtainen ohjeistus, esim. asetustasolla. Päätöksestä tulisi voida valittaa.

Riippumaton vuotuinen tutkimus yksityisestä kopioinnista tulee säilyttää. Sitä tarvitaan, jotta kopioitujen aineistojen tyypeistä on tietoon perustuva käsitys ja jakosuhteet oikeudenhaltijoiden kesken voidaan määritellä todenmukaisesti ja reilusti. Esim. hyvitysmaksujen tason määrittelyssä em. tutkimus ei liene aivan yhtä tärkeä.

Kysymys 15: Mikäli hyvitysmaksu tulisi mielestänne toteuttaa esimerkiksi erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla, niin millä perusteella ja minkälaisella päätöksentekomekanismilla hyvitysmaksun määrästä tulisi päättää?

Suomen tiedekustantajien liitto ei kannata rahastomallia eikä nettiliittymämallia. Ks. vastaukset kysymyksiin 4 ja 5.

Kysymys 16: Onko Suomen hyvitysmaksutaso kokonaisuutena (vuonna 2024: 11 miljoonaa euroa, vuonna 2025: 5,5 miljoonaa euroa) oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon?

Suomen tiedekustantajien liiton näkemyksen mukaan taso ei ole oikeassa suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon. 11 miljoonan euron hyvitysmaksukokonaisuudesta ei ole lainkaan korvattu graafisten teosten oikeudenhaltijoille yksityisestä kopioinnista aiheutunutta haittaa. Huomattakoon myös, että hyvityksen tasoa ei ole tarkistettu siitä päättämisen jälkeen (2015), vaikka yleinen kustannustaso on noussut huomattavasti kuluneen vuosikymmenen aikana.

Hyvitysmaksukustannuksen henkilöllinen kohdentuminen

Kysymys 17: Miten mahdollinen vapautus hyvitysmaksusta tai maksetun hyvitysmaksun palautus olisi järjestettävä, jotta vapautuksen tai palautuksen saaminen olisi tosiasiallisesti mahdollista, eikä kohtuuttoman vaikeaa?

Keskitetyn teknisen ratkaisun löytäminen nykyisellä e-aikakaudella lienee kohtuullisen vaivan takana. Suomen tiedekustantajien liitto pitää tärkeänä, että hallinnollinen taakka pysyy mahdollisimman kevyenä.

Kysymys 18: Tulisiko työnantajan työntekijän käyttöön hankkimien / vuokraamien älypuhelimien, joiden haltijana on luonnollinen henkilö, kuulua hyvitysmaksun piiriin, ja millä tavalla maksun keräämisen tällaisten puhelimien osalta tulisi tapahtua? Miten työntekijöiden käytössä oleviin kannettaviin tietokoneisiin tulisi suhtautua?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kaikkien työnantajan työntekijän käyttöön antamien laitteiden tulisi kuulua hyvitysvastuun piiriin ja maksu voidaan kerätä samoin kuin suoraan yksityisille myytävistä laitteista. Yhdenmukainen käytäntö olisi selkein. Hyvitysmaksusta tulisi voida hakea palautusta vain, jos on osoitettavissa, ettei laite ole minkäänlaisessa yksityiskäytössä.

Hyvitysmaksun alueellinen kohdentuminen

Kysymys 19: Onko hyvitysmaksun kerääminen mahdollista, jos yksityishenkilö ostaa tallennuslaitteen tai -alustan ulkomaisesta verkkokaupasta? Entä silloin, jos yksityishenkilö hankkii tallennuspalvelun (pilvipalvelu) ulkomailta?

Miten tällaista toimintaa voidaan valvoa? Mikäli tätä ei voida valvoa, olisiko tarkoituksenmukaisempaa kerätä hyvitysmaksua tallennuslaitteiden sijasta tai ohessa sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, joilla on laajakaistaliittymä Suomessa?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että nämäkin tapaukset ovat hyvitysvastuun piirissä. Maksuja ja valvontaa voitaneen hoitaa samoin kuin muunkin maahantuonnin ja kansainvälisten tilausten tapauksissa. Selkeintä lienee kerätä maksu siinä maassa, johon laite tuodaan ja jossa sitä käytetään.

Suomen tiedekustantajien liitto ei kannata nettiliittymämallia. Ks. vastaus kysymykseen 4.

Maksuvelvollisen tilitysvastuu

Kysymys 20: Jos hyvitysmaksuvelvollisuus koskisi tallennuslaitteiden ja -alustojen valmistajia, maahantuoja, myyjä ja tallennuspalveluiden tarjoajia, niin miten maksu- ja tilitysvastuu oikeudenhaltijoille olisi järjestettävissä niin, että sen aiheuttama kustannusrasitus ja hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman pieni?

Jos katsotte, että maksu olisi kerättävissä keskitetyllä tavalla, niin miltä taholta ja miten maksun kerääminen ja tilitysvastuu hoidettaisiin?

Keskitetyn teknisen ratkaisun löytäminen nykyisellä e-aikakaudella lienee kohtuullisen vaivan takana. Suomen tiedekustantajien liitto pitää tärkeänä, että hallinnollinen taakka pysyy mahdollisimman kevyenä.

Kysymys 21: Onko maksu- ja tilitysvastavuuden kannalta merkitystä, tapahtuuko tilitys yhdelle vai useammalle oikeudenhaltijoita edustavalle taholle?

Kyllä on. Selkeintä olisi, että asioitaisiin ”yhdellä luukulla” eli yhdessä yhteishallintaorganisaatiossa, joka jakaa eteenpäin saamansa tilitykset.

Maksun keräävä taho ja maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille

Kysymys 22: Onko näkemyksenne mukaan tältä osin tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin?

Olisiko riittävää, jos laissa olisi säännökset yleisistä varojen tilitystä ja käyttöä koskevista perusteista, joita noudattaen hyvitysmaksuvarat keräävä ja/tai tilittävä taho (tai tahot) voisi päättää jakosuhteesta yksilöllisten tilitysten ja tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen välillä sekä tilityspäätteistä ja varojen jakamisesta?

Millä tavalla maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille tulisi järjestää niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa ja kuluja?

Myös Suomessa tarvitaan säädös yhteisiin tarkoituksiin käytettävästä osuudesta. Lisäksi tulee määritellä, miten kertyneet hyvitykset jaetaan eri teostyyppien kesken. Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että jatkossa graafisten teosten tulee olla tasaveroisesti hyvityksiä saavien teosten joukossa. Osuuksia määriteltäessä on syytä nojata tutkittuun tietoon. Ks. vastaus kysymykseen 14.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää tehokkaimpana ja hallinnollisesti kevyimpänä ratkaisuna hyödyntää nykyisiä yhteishallintaorganisaatioita niin, että yksi yhteishallintaorganisaatio hoitaa tilitykset ja jakaa ne eteenpäin muita oikeudenhaltijoita edustaville sisarorganisaatioilleen. Näiden organisaatioiden omat tilityspäätteet riittänevät sen sijaan, että yksilöllisistä tilityksistä tai tilityspäätteistä säädettäisiin esim. lailla.

Kysymys 23: Millä tavalla tulisi määritellä varojen jakautuminen eri aloja edustaville oikeudenhaltijaryhmille?

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että jaon tulee perustua riippumattomasti tutkittuun tietoon. Ks. vastaus kysymykseen 14.

Järjestön valvonta

Kysymys 24: Onko näkemyksenne mukaan järjestön valvonnan osalta tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin? Jos on, niin mitä muutoksia ja millä perusteella?

Suomen tiedekustantajien liitto arvioi, että yhteishallintolaki riittää asian hoitamiseen. Valvojana on hyvä olla muu taho kuin lainsäätävä ja käyttösuunnitelmien hyväksyjä.

Yhteenveto

Kysymys 25: Minkä järjestelmän tai järjestelmien yhdistelmän pohjalta (mahdollisine muokkauksineen) hyvitys tulisi ensisijaisesti järjestää tarvittavine muutoksineen:

tekijänoikeuslaissa ennen vuotta 2015 noudatetun tallennuslupamallin pohjalta,

Kysymys 26: Onko olemassa jotain olennaisia näkökohtia, joita ei ole kysytty, mutta jotka katsotte tarpeelliseksi tuoda esiin?

Hyvitysvastuun laaja kohdentaminen kansalaisille toimisi markkinoiden ehdoilla niin, ettei oikeudenhaltijoille aiheutuvien haittojen korvaaminen ole riippuvainen julkisesta rahoituksesta. Näin lienee mahdollista lieventää kulttuuriin kohdentuneiden leikkausten kertautuvia kielteisiä vaikutuksia, ainakin jossain määrin.

Suomen tiedekustantajien liitto edustaa 156 suomalaista tieteen kustantajaa ja julkaisijaa. Sen toiminta rahoitetaan tekijänoikeusjärjestö Kopioston keräämillä tiedejulkaisujen käyttökorvauksilla ja nimellisillä jäsenmaksuilla. <https://tiedekustantajat.fi/>

Raento Pauliina
Suomen Tiedekustantajien liitto